

A MARHAKERESKEDŐ FELESÉGÉNEK TESTAMENTUMA

– Nincs az a lakat, amely egy ilyennek sokáig ellen tudna állni. Varázslatos kis eszköz. Nem csoda, hogy egynémely nők élnek-halnak érte. Igaz, ez nem ezüstből készült, hanem marhacsontból. Ellenben nagyon erős, és nem kell tartani attól, hogy meghajlik vagy eltörik. Mintha egyenesen erre találták volna ki.

Szegedi Kis István érdeklődve figyelte a révészmaster mozdulatait. Igaz, sokat nem látott belőlük. Legkevésbé a lényegét. Részben azért, mert ahogy kuporgott előtte, a révész pont azt takarta el, amit a kezével művelt. Másrészt meg Szegedi látása sokat romlott mostanában. Bizonyára amiatt, hogy az utóbbi időben sokszor volt kénytelen félhomályban vagy majdnem sötétben lapozgatni a Bibliát. Kicsit tartott is tőle, hogy majd amikor az Úr kegyelméből egyszer netán ismét hívek elé állhat, hogyan fogja olvasni a szószéken a Szentírást. Itt még úgy-ahogy meg tudja oldani, hogy közel hajoljon hozzá, ám a gyülekezet előtt nem görnyedhet folyamatosan. Muszáj lesz beszereznie egy okulárét, mert igaz, hogy az Úr bizonyos értelemben megerősíti a látást, és élessé teheti a tekintetet, némely korlátok leküzdéséhez a gyakorlatban segédeszköz szükséges.

Amúgy pedig még örülhet is, hogy a török engedte, hogy magánál tartsa a Bibliát. Időnként lelkiismeret-furdalása is van emiatt, de talán a kálmánáncsehi gyülekezet azóta be tudott másikat szerezni. Remélhetőleg nincs messze az az idő sem, amikor magyar nyelvű Szentírás születik.

Szegedi Kis István Luther Márton hívéből lett Kálvin János követője, szerencsére azonban abban a két egyházfi egyetért, hogy a Bibliát annak saját nyelvén kell a nép kezébe adni.

– Egyébként – folytatta a révész – nincs olyan zár sem, amelyet ne lehetne előbb-utóbb kinyitni kulcs nélkül is. Csak kitartás és ügyesség kell hozzá. Ezt jól tudják a lakatosok is, akik azért szerelnek fel egyes ládákra és ajtókra

több zárat, mert a rablókat elriaszthatja, ha túl sok ideig kell bíbelődni a felnyitással, és inkább választanak helyette olyat, amelynél csak egyetlen zárral kell megküzdeniük.

Mintegy végszóra a lakat nyelve hangosan kattant. A révész diadalmasan Szegedi Kis Istvánra mosolygott, majd óvatosan, nehogy a láncszemek felsértsék a lelkész bőrét, lehúzta az egyik lábáról a bilincs egyik végét.

– Így már könnyebben tudsz mozogni, Szegedi uram. A láncot szerencsére jó hosszúra engedték, de azért nélküle jobban esik a járás.

A révész föltápszkodott, és diadalittasan Szegedi Kis István elé tartotta a hajtút:

– Látod, mennyi mindent köszönhetünk a nőknek? Lassan már megbocsáthatjuk nekik azt is, hogy annak idején Éva megetette almával Ádámot.

– Voltaképpen – magyarázta Szegedi, nagyon szelíden, hogy véletlenül se bántsa meg a révészt – nem tudjuk, miféle gyümölcsről van szó. A Szentírás nem nevezi meg. Valaki valamikor valamelyik templomi freskóra almát festett, merthogy a mi égtájunkon ez a gyümölcs van talán a leginkább elterjedve, és onnét vette át mindenki. Lehet, hogy valóban alma volt, de az is lehet, hogy egészen más.

– Mindennap tanulok valamit – dörmögte a révész. – Tőled különösen, Szegedi uram.

– Még jó, hogy a mi templomainkban nincsenek freskók – folytatta a lelkész. – Nem csupán azért nincsenek, mert nem akarunk efféle földi díszekkel és cicomákkal hivalkodni. Hanem mert mindent úgy tekintünk, ahogyan a Szentírásban írva van, nem pedig úgy, ahogyan azt a halandó ember elképzelem. Emiatt nem is föltétlenül kell templomnak nevezni Isten hajlékát. Hiszen a templom mindannyiunkban ott van.

– Akárhogy is – mutatta megint a révész a hajtút –, nagyon hasznos kis eszköz ez. De azért a feleségemnek ne áruljuk el, mire használtuk. Az aszszonyok időnként a kellenél többet beszélnek. Legyünk némán, a magunk módján hálásak neki.

Szegedi Kis István bólintott, és arra gondolt, egyszer már majdnem úgy esett, hogy egy nőnek köszönheti a szabadulását. Ez rögtön azután történt, hogy Mahmud béget a pécsi szandzsák éléről Szolnokra vezényelték. Akkoriban már régóta próbáltak többen is közbenjárni Mahmudnál avégett, hogy Szegedi Kis Istvánt bocsássa szabadon, és a bég ekkor újabb feltételt szabott: a tolnai kádi lányáért – akiről az a hír járta, hogy a magyarok fogságába esett – cserében elengedi a lelkészt. A hívek a babócsai kapitánytól 300 forintért sebtében kiváltottak egy fogoly török nőt, megmosdatták, szép ruhába öl-

töztették, és sietve Pécsre vitték. Elkéstek, mert Mahmud akkor már úton volt Szolnok felé. Aztán amikor utánarohantak a lánnyal, az a szerencsétlen pára rögtön bevallotta a bégnek, hogy neki semmi köze nincsen a tolnai kádihoz, ő egy dunai hajóról származik, amelyet a magyarok elsüllyesztettek, és a túlélőket fogságba ejtették. A bég akkor éktelen haragra gerjedt, és közölte, hogy Szegedi Kis Istvánt soha nem fogja szabadon engedni. Magával is hozta Szolnokra, ahol a várbörtönben őriztette.

De végtére is – folytatta a merengést Szegedi – a rabságot is egy nőnek köszönheti. Az egyik prédikációjában, még Kálmáncsehiben egy fél mondatban megemlítette, hogy az Orsolya név nőtény medvét jelent. Ennek semmiféle külön hangsúlyt vagy üzenetet nem szánt, épp csak példaként hozta föl, miközben a nevek jelentőségéről beszélt. Balszerencséjére viszont ott volt a padsorokban egy pécsi marhakereskedő, aki Mahmuddal különösen jó kapcsolatot ápolt, és annak a feleségét Szegedi még nagyobb szerencsétlenségére Orsolyának hívták. Ő panaszolta be a lelkészt a bégnél, aki aztán további mondvacsinált okokból fogságba vettette.

„Manapság az embernek nagyon vigyáznia kell a nyelvére – dörmögte Szegedi Kis István. – Még ha rossz szándék nélkül mond is óvatlanul valamit, könnyen bajt hozhat a saját fejére.”

– Mit mondasz, lelkész uram?

Amaz megrázta a fejét. Magában pedig röstellte, hogy észre sem vette, hangosan gondolkodik. Bár talán nincs ebben szégyellnivaló, ha az ember a hatvanadik életéve felé halad. Ráadásul az utóbbi időben amúgy is hozzászokott ahhoz, hogy a zárkájában hangosan beszél saját magához.

Az is lehet, hogy ez már az örület egyik jele.

– Ha megengeded, lelkész uram, megpróbálom most a kezetről is levenni a vasat.

Szegedi rémülten pislogott.

– Nem lesz neked abból bajod, Curios uram?

Ezúttal Curios Péter, a révézmester rázta meg a fejét. Igaz, egészen más módon, mint az előbb a lelkész. Sokkal gyorsabban.

– Ne aggódj emiatt! Ami ebben a házban történik, arról odakint senki nem lesz tudomása. Föltéve, ha a feleségem el nem fecsegi... Egyébként meg tudhatod, hogy én is jó viszonyban vagyok a béggel. Ezért is engedte meg, hogy napközben itt legyél, és időnként prédikálj nekünk.

A lelkész ekkor önkéntelenül is az ablak felé, illetve azon túlra pislogott. A rövidlátó szemével is látta a híd körvonalait.

A révész követte a tekintetét.

– Bármennyire is a török építtette – mondta halkán, mintha maga se akarná elhinni a saját szavait –, azért el kell ismernünk, hogy nagy jótét ez nekünk. Szolnok már régóta rászolgált egy hídra. Joggal lehetünk szomorúak is amiatt, hogy hiába volt ez itt évszázadokon keresztül királyi birtok, végül a hódítóknak jutott elsőként az eszükbe, hogy hidat verjenek a Tisza fölött. Igaz, Mahmud béget az a cél is vezérelte, hogy ne tudjanak leúszni Tokaj felől az esetleges támadók. Szolnoknál így meg lehet állítani a harci naszádokat. Egyébként az én munkám is sokat könnyebbedett. Nem vagyok én már elég fiatal a folytonos kompozáshoz. Így viszont a híd egyik végében beszedjük a pénzt, és egy teljes marhacsordát át lehet akár fertályóra alatt is az egyik partról a másikra hajtani. Régebben ilyenkor a komppal többször is kellett fordulni. Ekként viszont mindenki jól jár.

Szegedi Kis István értőn bólintott. Épp elég időt töltött már Szolnokon ahhoz, hogy tudja: ahogyan egykor az Erdélyből érkező só, úgy mostanában az Alföld keleti szegleteiből errefelé hajtott marhák jelentik itt a legnagyobb üzletet. A csordák vonulását nem akadályozza senki, inkább igyekszik mindenki leakasztani belőle a maga sápját. A hajdúk a keleti végekből egyenesen a nyugati vásárokgig hajtják a marhákat, és mindenkinek az az érdeke, hogy mindenütt meg lehessen fizettetni a kereskedőkkel a vámot. Útközben pedig az útba eső településeken el is bírnak adni néhány jószágot. Az üzlet virágzik. Szolnok már egy évtizede a töröké, ám ettől még időnként a király adószedői is ugyanúgy eljönnek errefelé, és ők is nyújtják a markukat. Nem szólva a török tisztviselőkről, akiknek éppúgy érdekükben áll a marhák hajtása. Nem véletlen, hogy miután a szolnoki szandzsák élére került, Mahmud bég egyik első dolga az volt, hogy elrendelte egy híd építését. Curios Péternek igaza van: részben hadászati okokból, de persze azért is, mert így gyorsabban át lehet juttatni a Tiszán a csordákat, és ezáltal több pénzt be lehet szedni.

Alig egy évtizede vette birtokba a török a várost, máris otthonosan berendezkedett. Szegedi Kis István persze nem csodálkozott ezen, korábban – ha nem is mindig önszántából – tanúja lehetett, ahogyan Pécsről is pillanatok alatt igazi oszmán települést varázsoltak a hódítók. Mahmud bég különösen jeleskedett az ilyesmiben. Bár Istennek hála, a folyamatos elszívárgás ellenére még jócskán maradtak Szolnokon magyarok, mi több, sokan a környező pusztákról és falvakból is ideköltöztek, az ő házaik jobbára a Tisza, a főtér és a változatlanul meglévő katolikus templom közé szorultak. A főtértől odébb már a Balkánról és a szultán birodalmának még távolabbi szegleteiből betelepülők ütöttek tanyát. A Zagyva elágazásaival körbeölelt Várszigeten pedig a megszálló haderő rendezkedett be. A hódítók örültek,

hogy az újonnan fölhúzott és kellően megerősített vár nagyobb rombolás nélkül került a birtokukba, nem kellett ismét fölépíteni, hanem bővíthették a meglévő részeket. A hajdani kapitányi szállásból lett a bég palotája, a vártemplom egy részét lerombolták – azzal az indokkal, hogy minek a keresztényeknek két templom, örüljenek, hogy egyelőre egyet megtarthatnak –, és a megmaradt alapokra dzsámit húztak, amelyet a fényességes padisahról, a Törvényhozó Szulejmán szultánról neveztek el. Mellé, alig néhány lépésnyire a vízi kaputól, ahol egy évtizeddel ezelőtt csúfosan megléptek a vár védelmére kirendelt zsoldosok, fürdőt emeltek. A legnagyobb eredmény azonban kétségkívül a híd volt: a vár délnyugati bástyájától indult, már a Zagyva bal partján, a torkolaton túlról. A magyarok házaiból egyenesen rá lehetett látni. Így a Curios Péteréből is, ahonnet szemügyre lehetett venni az egyik tartóoszlopra faragott pelikánt is, amelyet egy helyi ácsmester vésett a fába, a török pedig meghagyta, nem törődött vele. A madár afféle jelképe is lett a városnak.

– Megint kérvényeztük a bégnél, hogy építhessünk templomot – törte meg a merengés csöndességét a révézmester. – De továbbra is hajthatatlan. Holott, úgy veszem észre, a török mintha szívesebben venné az újhitűeket, mint a pápistákat. Ennek ellenére nem engedi, hogy templomot emeljünk. Azt mondja, használjuk a főtéren lévőt, és úgy tesz, mintha nem értené, hogy oda miért nem tesszük be a lábunkat.

– Jó volna egy templom – bólintott a lelkész –, ám mint mondtam, nem föltétlen szükséges. A mi hitünk egyik alapja az, hogy őszintén és meggyőződéssel valljuk, nem szorulunk közvetítőre az Úrral való kapcsolat során. Bárhol létrehozhatjuk Isten házát. Egyébként meg itt, a te hajlékoddan is milyen jól elbeszélgetünk, és ugyanúgy megtiszteljük az Urat, mint a hófehérre festett falak között.

– Ma is jól emlékszem – élénkült föl Curios Péter –, amikor a prédikátor urak ideérkeztek. Mikor is volt? Több mint egy éve már. Hatalmas megtiszteltetés volt számomra ilyen tudós embereket az én szerény hajlékomban fogadni. És hát...

A révész hirtelen elharapta a szót. Nem akarta folytatni, mert rájött, hogy esetleg olyan húrokat penget, amelyek hangját nem esik jól hallani a lelkésznek.

A három prédikátort a tokaji várkapitány küldte Szolnokra. János Zsigmond erdélyi fejedelem ugyanis őt bízta meg azzal, hogy intézkedjék az akkorra már országos hírnévre szert tett Szegedi Kis István kiszabadításáról. Németi Ferenc azonban inkább úgy látta jónak, ha váltságdíj, fogoly-

csere, avagy netán valamiféle vakmerő fegyveres kaland helyett a szép szó és a józan ész erejével próbálják meggyőzni Mahmud béget. Elküldte hát Szolnokra Méliusz Juhász Péter debreceni, Czeglédi György váradi és Tari Balázs fegyverneki prédikátort azzal, hogy beszéljenek a béggel. Nyomatékként pedig odaadta nekik János Zsigmond ajándékát, egy pompás és hatalmas kristályserleget.

Utóbbi a bég kegyesen elfogadta. Még abba is belement, hogy a kálvinista prédikátorokkal hitbéli kérdésekről beszélgessen. A törökök amúgy is kedvelték a hitvitákat. Amikor akár a lutheránusoknak a kálvinistákkal, akár a kálvinistáknak az antitrinitáriusokkal, akár bármelyiküknek a katolikusokkal nézeteltérésük támadt hit dolgában, tudták, hogy szaladhatnak a területileg illetékes török hatósághoz, mert az nem csupán meghallgatja őket, de a maga módján még meg is próbál igazságot tenni. Akkor is, ha azzal az érintettek nem föltétlenül értenek egyet.

Mahmud bég is szívélyesen elbeszélgetett a hit mibenlétéről, ég és föld dolgairól és más vallási ügyekről a messziről érkezett prédikátorokkal. Különösen Méliusz Juhász Péter nyerte el a szimpátiáját. A tudásszomjas debreceni egyháztudós ugyanis – aki ráadásul ekkor már püspöki címet viselt – megkérte a béget arra, hogy tanítsa meg a török írásmód szerint való ábécére. Le is jegyezte magának a török betűket. A bégnek ez olyannyira megtetszett, hogy még azt is megpendítette, mi lenne, ha lefordítanák magyarra a Koránt. Ezt a vallási törvények tiltják, ugyanakkor Mahmud bég úgy okoskodott, hogy amennyiben a helyiek értenék is a próféta szavait, többen választanák maguknak az igaz hitet a megszállt területeken. Különben is, a bég messze földön híres volt arról, hogy érdeklődik a tudományok iránt. Sokáig alkudott például egy ceglédi kálvinista lelkésszel egy annak birtokában lévő világkrónikára, mint ahogy arra is volt érkezése, hogy a Szulejmán szultán dicső tetteiről írott elbeszélést lemásoltassa Szolnokon.

Egy dologban hajthatatlan maradt Mahmud: hallani se akart Szegedi Kis István szabadon engedéséről. Pedig a lelkésznek számtalan látogatója akadt, akik sorra fölkeresték a szolnoki vár börtönében. Ajándékokat is vittek neki, leginkább élelmet, nem számolván azzal, hogy azt a börtönőrök mind egy szálig elveszik a fogolytól. A bég idővel annyiban enyhült, hogy megengedte, a lelkész Curios Péter házában töltsse a nappalokat, és ott találkozzon a hívekkel – természetesen úgy, hogy közben a bilincseit viselnie kell. Éjszakára pedig vissza kellett térni a börtönébe.

A bilincstől most átmenetileg megszabadította őt a révész, aki még azzal is vigasztalta a lelkészt:

– A remény hal meg utoljára, Szegedi uram. Azt is mondják, hogy Szolnok utolsó kapitánya, Nyáry Lőrinc is kiszabadult a fogságból. Holott őt Isztambulban, a Héttoronyban őrizték.

Azt azonban legföljebb csak magában tette hozzá, hogy igazából nem sok reményt lát Szegedi Kis Isván szabadulására.

Pedig nagyon is igazat beszélt: tényleg a reménynek kell legutoljára meghalnia. Már ha egyáltalán kell ebben az esetben halálról beszélnünk.

A tavasz szokatlanul hirtelen érkezett. Az egyik napon még jégtáblák úsztak a Tiszán – ez akkor, de később is rendre azzal a veszéllyel fenyegetett, hogy a jeges ár elsodorja a végre-valahára fölépült hidat –, a következőn meg a gyorsan szétszakadozó felhőzet mögül előbújt a nap, és sugaraival melengetni kezdte a földet. Az olvadás helyén virágok szöktek szárba, mégpedig meglepően hamar: a sárrá változott hómezőn egyre több helyen dugták ki a fejüket a növények az ázott talajból, és a madarak folyamatos éneke is jelezte a kikeletet. Az egész nagyon gyorsan történt, voltaképpen néhány nap leforgása alatt, és hiába mondogatták az öregek, hogy meglesz ennek még a böjtje, elvégre a farsangot is alig ülték meg, a hirtelen jött meleget tavaszi fagy és havazás szokta követni, ez végül nem következett be. Noha a kezdeti sietség után a természet idővel átváltott a megszokott tempójába, a fogcsikorgató hideg már nem tért vissza. Visszavonhatatlanul és végérvényesen beköszöntött a tavasz.

Ilyesmit érezhetett egy emlékezetes napon Szegedi Kis István is, amikor megérkezett a révész házához. A janicsárok szokás szerint annak küszöbéig vezették, majd bár ilyenkor odakint, az épület bejáratánál kellett volna megvárniuk, hogy napszálltakor visszavigyék tömlöcébe a rabot, ezt nem tartották be, ahogy máskor sem, inkább élvezték a napról napra elnyúló szabadságot, és valahol a városban vagy annak környékén ógyelegtek, hogy csak estére térjenek vissza foglyukért, aki bilincsbe verve amúgy sem juthatott volna messzire. Azt persze nem tudták, hogy Curios Péter a felesége hajtűjével le szokta venni a lelkész kezéről és lábáról a bilincset – legalábbis a házban lévők azt hitték, hogy nem tudják a kintiek –, de amazoknak sem jutott eszébe a szökés, a lelkész ugyanis egyfelől nem akarta bajba hozni vendéglátóit és a helyi kálvinista gyülekezetet, másfelől meg nem is lett volna hová mennie. A hódoltsági részen bujdosnia kellett volna, csakúgy, mint Erdélyben, északra, a királyi Magyarországra meg nem kívánkozhatott, ott a pápisták voltak elsöprő többségben.

Ezen a napon a bilincseitől megszabadított Szegedi Kis Istvánt vendég várta a révészmeister belső szobájában. Ez még önmagában nem jelentett

meglepetést, máskor is megtörtént, hogy a Szolnokon átutazók fölkeresték a híres rabot, és meghallgatták a bibliamagyarázatát. Az idősödő férfi talpig feketét viselt, és vonásain meg a testtartásán is látszott, hogy megviselte a gyász. Fejet hajtva köszöntötte a lelkészt, majd arról érdeklődött, amaz megismeri-e.

A lelkész a homlokát ráncolta, és összehúzott szemhéjak mögül méregette a jövevényt. Ám hiába meresztette rövidlátó tekintetét, nem tudta, ki az.

– Mező Ferenc vagyok, Ráckevéről, Szegedi uram. Egyszer már találkoztunk, igaz, akkor nem itt, hanem Magyar Hasszán házában. Néhány hónappal ezelőtt.

A lelkésznek eszébe jutott, hogy igen, egyszer valóban prédikált az egyik szolnoki marhakereskedő házában is, aki sokakhoz hasonlóan renegát volt, azaz magyarból vált törökké, miközben a kálvinista hitét titokban megtartotta. Vagy lehet, hogy nem is annyira titokban, a törökök akár tudhattak is róla, ám szemet hunytak fölötte: gyakran jóval elnézőbbnek mutatkoztak a vallási ügyekben, mint az egymással hadakozó keresztény felekezetek.

Szegedi szabadkozva makogott valamit, amit Mező – maga is marhakereskedő – végighallgatott, majd gyors mosoly kíséretében megrázta a fejét:

– Nem kell mentegetőznöd, Szegedi uram, hiszen valóban rövid időre találkoztunk, és különben is, mások is voltak ott, nem emlékezhetsz mindenkire. Amúgy is, inkább mi figyeltünk terád. Különösen a feleségem, akit olyannyira megindított a prédikációd, hogy később is sűrűn emlegette. Mint ahogy azt is, hogy mennyire megesett rajtad a szíve, ahogy hallgatta bölcs szavaidat, és közben látta, milyen nagyon megvisel a hosszú rabság.

Szegedi Kis Istvánnak az jutott eszébe, hogy pár nappal ezelőtt pont eső után vezették ide, és akkor egy tócsában megpillanthatta a vonásait. Igaz, sokat nem látott belőlük, de annyit igen, mennyire beesett az arca és és vézna a teste, a szeme körüli jókora ráncokat pedig maga is érezte, mint ahogy a végtagjain is észrevehette a börtön piszkát. Hiába építettek ugyanis a törökök pompás fürdőt, oda csak ők léphettek be, a helyieknek a folyók vize maradt tisztálkodásra, neki meg még az se.

– A feleségem igen jó asszony volt, és mindig igen mély érzésekkel viseltetett az elesettek és a bajba jutottak iránt – Mező ingének ujjával megtörölte a szemét. – Mostanában nemegyszer úgy érzem, nem is érdemeltem őt meg. Hiszen sokkal jobb ember volt, mint én.

– Isten nyugosztalja szeretett feleségedet, és az Úr adjon neked erőt a gyászdobban – mondta a lelkész.

A marhakereskedő egy bólintással jelezte köszönetét.

– Sajnálom, hogy nem tudtam korábban jönni – mondta –, de beletelt egy kis időbe, mire összeszedtem a pénzt. Így sem lett meg teljes egészében, szerencsére a hiányzó részt összeadták a szolnoki hívek.

– Miféle pénzt? – bár próbálta csillapítani, Szegedi érezte, ahogy hevesen verni kezd a szíve.

– Az én drága Ilonámnak az volt az utolsó kívánsága, hogy váltsalak ki téged a fogságból, és hívjalak el Ráckevére, legyél a lelkészünk. Szerencsére viszonylag közlelő ismerem Mahmud béget, aki szintűgy erősen érdeklődik a marhakereskedelem iránt. Ezerkétszáz forintban állapotunk meg. Tegnap érkeztem Szolnokra, estére sikerült is bejutnom a béghez, és leszámoltam előtte a teljes összeget. Ma már nem kell visszamennem a tömlöcödbe, Szegedi uram.

Szegedi Kis István kinyitotta, aztán becsukta a száját. Utána megint kinyitotta, majd megint becsukta. Végül, bármennyire szeretett volna, nem tudott semmit mondani, helyette kitört belőle a zokogás.

A másik két férfi is követte, összekapaszkodtak és sírtak mind a hárman. Idővel már maguk se tudták, pontosan mi miatt zokognak: egyszerre éreztek keserűséget önmaguk és az országuk sorsa fölött, közben meg hálásak voltak Isten végtelen kegyelmének azért, hogy életben lehetnek, és hogy a hosszú és sötét tél után mindig megérkezik a kikelet.

– Ezek szerint ma nem is lett volna szükség a feleségem hajtűjére – mondta a révész. – Pedig lám, milyen sokat köszönhetünk az asszonyoknak.

– Tedd csak vissza azokat a bilincseket szokás szerint, révész uram – mondta Szegedi könnyes szemmel. – Hadd vegyék le most is a fogvatartóim. Nem akarlak téged bajba sodorni.

Szegedi Kis István még aznap elhagyta Szolnokot, ahova többé nem is tért vissza. Kiszabadítójával, Mező Ferencsel annak néhai felesége kívánsága szerint Ráckevére ment, és a dunamelléki egyházkerület püspöke lett.